

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theses Theologicae De Opinione Probabili

Huygens, Gommarus

Lovanii, [1683?]

Conclusio Undecima. Quæ requirantur ut is qui sententiam probabilem sequitur non peccet contra conscientiam; & quæ ut non contra legem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40441

minis: quàm hujus mandato non parère, ne sit perjurus aut homicida. Verùm fingamus quod in prædictis casibus certò liceat Subdito ob mandatum Superioris jurare cum restrictione mentali, item hominem occidere pro uno aureo: nihil equidem inde conficeretur pro dicto principio de usu probabilium; sed solummodò sequeretur actionem quæ sepositâ quâdam circumstantiâ erat judicio alicujus probabiliter illicita, posse ob circumstantiam supervenientem fieri certò licitam: quòd in ista terminorum generalitate nullatenus repugnat cum illis quæ hætenus à nobis dicta sunt. Lubenter enim admittimus quod actio quæ seposita quadam circumstantia erat illicita, propter circumstantiæ illius accessum possit fieri certò licita, Ex. gr. seposita necessitate non licet baptizare in materia quæ solum probabiliter est aqua: quod tamen certo licet in extrema necessitate; ex quo patet nos non rejicere omnem usum probabilium. Quod à quibusdam pro dicto probabilium usu velut regula adducitur: Confessarium debere pœnitentis sententiam probabilem sequi, non plus habet verosimilitudinis quàm Patrem spirituales obstringere ut sequatur sententiam filii suæ directioni commissi, aut Magistrum, ut discipuli; vel Medicum, ut ægri; vel denique Judicem ut sequatur sententiam Rei: siquidem Confessarius & Patrem agit, & Magistrum, & Medicum, & Judicem; non in rebus perituris, sed in æternis. Nihil quoque ad istud principium stabiliendum facit regula juris in 6. in dubio; ut quidam expriment, melior est conditio possidentis, adeoque in casu probabilitatis melior est conditio hominis possidentis libertatem agendi quod vult Respondetur quod regula perperam extendatur quoad expressionem, materiam, & sensum. Quoad expressionem quidem, nam regula quæ est sexagesimaquinta inter illas quæ habentur in sexto Decretalium sic habet: *in pari delicto vel causa potior est conditio possidentis*: supponit ergo utrimque esse *dubium æquale*. Perperam etiam regula extensa est quoad materiam: quia jus istud non disponit nisi de temporalibus, non vero de spiritualibus, quæ illi non subsunt: adeoque non de exercitio virtutum, nec de observantia præceptorum Divinorum. Perperam etiam extensa est regula quoad sensum, dum ita intelligitur, quasi in pari delicto & causâ *totum* esset possidentis; cum solum dicatur ejus conditio esse *potior*, & tantò quidem potior est: quantò major ex possessione nascitur præsumptio pro possessore: hinc paupem aut nihil hñc facit possessio brevis temporis, aut paucorum dierum. Malè ex regula inferitur, quod possessoris habentis jus minus probabile & conditio debeat esse potior; malè quoque inferitur quod in casu æqualis probabilitatis res possessa tota cedere debeat possessori,

CONCLUSIO UNDECIMA.

Quæ requirantur ut is qui sententiam probabilem sequitur non peccet contra conscientiam; & quæ ut non contra legem.

EX superioribus conclusionibus primò habetur, dum actio *tibi* probabiliter est illicita non sufficere quod eam exerceas, etsi probabiliter imò probabilius sit licita, supposito nimirum quod omissio certò sit licita: nam si actio *tibi* probabiliter sit illicita, etsi probabilius licita, dubium *tibi* erit an non sit illicita; non licebit proinde ejusmodi actionem *tibi* non certò licitam præponere ejus omissioni certo licitæ: nam ut S. Aug. l. 1. contra Donatistas: cap. 3. *graviter peccaret in rebus ad salutem animæ pertinentibus, vel eo solo titulo quod certis incerta præponeret.* Ex superiori Conclusionone patet quod probabile possit aliquo eventu ob circumstantiam supervenientem fieri certum: adeoque tunc per ejus usum non peccatur contra hanc regulam. Secundò habetur ex superioribus Conclusionibus, si tam actio quàm omissio ejus probabiliter sint illicitæ, eligendum esse id in quo minus apparet periculi: ex quo rursus patet nos non omnem probabilium usum rejicere. Non dicimus, in quo est minor verisimilitudo illiciti: potest enim subinde minor verisimilitudo culpæ gravioris habere plus periculi, quàm major verisimilitudo culpæ levioris. Eligendum proinde id in quo consideratis omnibus apparet minus periculi: nam ut aiunt summi Pontifices, in dubiis via est eligenda tutior. Malè ex his infer, dum probabiliter contendis pro re temporalis, quæ saltem in æquivalenti est divisibilis, nos te obligare ut totum cedas alteri: siquidem in talibus contentionibus, dum occasione factorum aut juris positivi est controversia, absolutè tutum & æquitati conforme est, ut res illa vel ei æquivalens inter con-

ten-

tendentes mutuo consensu dividatur; æqualiter quidem, si jus utrimque sit æque probabile; inæqualiter, si juris probabilitas sit inæqualis; quo tamen posito servanda erit proportio partis recipiendæ, ad probabilitatem juris; ut cui minor est probabilitas, siue minor apparentia juris, minor rei dividendæ portio obtingat; & quantò major tibi est probabilitas tantò major tibi cedat rei dividendæ portio. Porro etsi ex his regulis tene certum, dimitte incertum, item in dubiis via est eligenda tutior, habeatur securitas ne quis peccet contra conscientiam; non tamen, nisi adhuc alia observentur, habeatur securitas ne peccet contra legem. Etenim prout in nuperis Thesibus de peccatis ignorantie ostendimus contra hæresim Celestii & Abailardi, certissimè tenendum est dari peccata ignorantie: ex quo evidenter consequens, fieri posse, ut quis peccet contra legem exercendo illud, quod ex errore (errorem vocamus quemvis assensum falsum) ex errore, inquam, vel ignorantia vincibili aut voluntaria, vel ut alii vocant, culpabili, existimat certò esse licitum; adeoque peccet etsi teneat quod sibi persuadebat esse certum, dimittatque quod sibi persuadebat esse incertum. Similiter etiam evidenter consequens est, fieri posse ut quis peccet contra legem exercendo illud, quod ex simili errore vel ignorantia existimat esse tutius, dum inter dubia est constitutus. Ne ex ejusmodi ignorantia peccetur, cavenda sunt impedimenta, quæ tum ex parte intellectûs, tum etiam ex parte voluntatis impediunt notitiam veritatis circa res agendas: assumenda etiam sunt media tum ex parte intellectûs, tum ex parte voluntatis, quibus veritatis notitia comparatur: de quibus egimus in Thesibus de peccatis ignorantie Conclusionem 5. & potissimum 12. Non audiendus proinde, si quis existimet non orandum iis in rebus, quæ inter viros doctos examinantur, disputantur & probabiliter controvertuntur: nam proculdubio talibus etiam studebat, & de talibus scribebat S. Thomas; in cuius tamen vitâ refertur, quod nunquam se lectioni, nunquam scriptioni se daret, nisi post orationem. Sciebat quippe vir sanctus etiam in istis se posse, tum in animæ suæ periculum, tum in aliorum laqueum errare. Hinc in præmio opusculi 73. tractaturus controversias morales de justitia commutativa & de usuris, sapientiam, siue veritatem, æternam puta & incommutabilem, invocat his verbis: "Invoco ergo ipsam, ne me errare permittat in periculum animæ meæ, & in laqueum aliorum: sed illum, luminare dignetur oculos caliginosos ipso suo lumine, sine quo nemo valet ad lumen veritatis usquequaque pertingere. Amen,, orandum ergo censet S. Th. ut in istis materiis, veritate luce, & veritate duce, noscere valeat ipsam; nequaquam ergo erat contentus probabilitate: siquidem sciebat istis in materiis multas inter temporis istius Doctores, existare controversias & probabilitates, ut patet ex sequentibus verbis: "Quoniam verò in dubiis, quorum veritas agnita salutaris est, & incognita periculum ingerit humanæ salutis, admodum utile est veritatem investigare, & temporibus nostris audivimus multas controversias inter Doctores, non solum in naturalibus questionibus, verum etiam in moralibus, in quibus periculum est diversa sentire & opinari, & præcipuè in illa parte justitiæ, quæ commutativa dicitur à Philosophis, & in ista parte ejusdem, quæ vitium usuræ cohibet; ideo circa hanc materiam veritatem declarare, & dubia elucidare quantum Deus donaverit, & noster labor commine pauperis investigationis nostræ attingere poterit, in hoc opere propositum nostrum est."

P E R T I N E N S.

Quidquid in his Thesibus traditur contra sæpius dictum principium de usu probabilium, evidenter sequitur ex his tribus principiis autoritate & ratione stabilitis: Tene certum, dimitte incertum. In dubiis via est eligenda tutior. Item qui ex ignorantia voluntaria agit contra legem, peccat.

A L I U D.

sive dicas; quod probabiliter legi non est contrarium, certò licet; siue dicas: practicè probabile, est practicè certum; aut quid simile; idem valet ac si dicas: incertum est certum.

F I N I S.